

การพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชนในจังหวัดชลบุรี

The Development of Perceived Self-efficacy Program for Narcotics Avoiding among Adolescents in Chonburi Province

จิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์, ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน) ¹

Thitavan Hongitiyanon, Ed.D. (Curriculum and Instruction) ¹

บุญเลี้ยง ทุมทอง, ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน) ²

Boonleng Tumtong, Ed.D. (Curriculum and Instruction) ²

Received: March 7, 2022 Revised: May 24, 2022 Accepted: May 25, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน และศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรม ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน 10 คน ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรม และศึกษาความเป็นไปได้ของโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน 15 คน และระยะที่ 3 ปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสม และนำโปรแกรมไปใช้จริง กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรม มีค่าความเชื่อมั่น .90 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด มีค่าความเชื่อมั่น .80 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น .88 และแบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด มีค่าความเชื่อมั่น .93 ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วง

¹ อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

¹ Instructor, Faculty of Nursing, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi Province

¹ ผู้เขียนหลัก (Corresponding author) E-mail: thitavan.h@rbru.ac.th

² อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² Instructor, Faculty of Education, Surin Rajabhat University

เดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม 2561 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน paired *t*-test และ independent *t*-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีการสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 54.50 และมีการดื่มสุรา คิดเป็นร้อยละ 64.50 2) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมในระดับมาก ($M = 40.51, SD = 11.42$) 3) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.730, p < .05$) และ 4) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเอง และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.020, p < .05$ และ $t = 5.740, p < .05$ ตามลำดับ)

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า นุคลากรสุขภาพที่ดูแลงานด้านยาเสพติดควรนำโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดในเยาวชน ไปใช้ในการดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด เยาวชน

Abstract

This research and development aimed to develop the perceived self-efficacy program for narcotics avoiding among adolescents and examine the effectiveness of the program. The three phases of this research including phase 1: situation analysis, the samples consisted of 10 risk adolescents; phase 2: program development and feasibility study, the samples consisted of 15 risk adolescents; and phase 3: examine the effectiveness of the program, the samples consisted of risk adolescents who were divided into the experimental group ($n = 30$) and the control group ($n = 30$). The research instruments included the perceived self-efficacy program for narcotics avoiding among adolescents, the semi-structured interview form, the feasibility of program implementation questionnaire with reliability as .90, the demographic questionnaire, the knowledge regarding narcotics test with reliability as .80, the perceived self-efficacy questionnaire with reliability as .88, and the narcotics avoiding behavior questionnaire with reliability as .93. The implementation and data collection were conducted from January to July, 2018. Data were analyzed using content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, paired *t*-test, and independent *t*-test.

The research results revealed that 1) 54.50% of risk adolescents smoked cigarette and 64.50% of them drank alcohol; 2) risk adolescents indicated that the level of feasibility was high ($M = 40.51, SD = 11.42$); 3) after the experiment, the experimental group had

statistically significantly higher mean score of knowledge regarding narcotics than that of before the experiment ($t = 3.730, p < .05$); and 4) after the experiment, the experimental group had statistically significantly higher mean scores of perceived self-efficacy and narcotics avoiding behavior than those of the control group ($t = 4.020, p < .05$ and $t = 5.740, p < .05$, respectively).

This research suggests that health personnel working in narcotics should apply this perceived self-efficacy program for narcotics avoiding among adolescents to care of risk adolescents in order to increase narcotics avoiding behavior among these adolescents.

Keywords: Self-efficacy, Narcotics avoiding behavior, Adolescents

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสารเสพติดเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เนื่องจากสารเสพติดมีผลกระทบอย่างมากทั้งต่อสุขภาพของผู้ใช้ ความสัมพันธ์ในครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม สำหรับประเทศไทย ปัญหาสารเสพติดนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอันดับ 3 ของประเทศ ซึ่งปัจจุบัน แนวโน้มการใช้สารเสพติดมีมากขึ้น มีการจำหน่ายสารเสพติด ผู้ขายถูกจับกุมดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) ยิ่งผู้ใช้สารเสพติดมีจำนวนมากขึ้น ยิ่งทำให้ต้องมีการบำบัดรักษามากขึ้น ดังสถิติของสถาบันวิจัยดารุญักษ์ จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่าในช่วงปีงบประมาณ 2560–2562 มีผู้ป่วยยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษา จำนวน 39,181 คน 40,419 คน และ 47,727 คน ตามลำดับ (สราวุธ บุญชัยพานิชวัฒนา, 2562)

ปัจจุบันเยาวชนมีแนวโน้มเกี่ยวข้องกับสารเสพติดมากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ครอบครัวขาดความรักความอบอุ่น แม้ว่าจะมีการสอนเรื่องสารเสพติดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ยังไม่สามารถป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชนได้ (จิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์, 2559) เนื่องจากเยาวชนอยู่ในช่วงวัยที่อยากรู้อยากลอง เมื่อเยาวชนลองใช้บุหรี่หรือสุราจะเป็นประตูดูการใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ สถานการณ์

การใช้สารเสพติดในเยาวชนจึงเป็นปัญหาสำคัญและควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงซึ่งหมายถึงเยาวชนที่บิดามารดาหย่าร้างกัน มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50 มีประวัติหนีเรียน และมีประวัติใช้บุหรี่หรือสุรา (จิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์, 2559) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงของโรงเรียนแห่งหนึ่งมีการสูบบุหรี่ที่หน้าห้องน้ำชาย โดยบอกว่า “เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาเหตุเพราะอยากลอง เพื่อนให้ทดลองสูบ เชื่อว่าคนที่สูบบุหรี่เป็นคนทีกล้าทำในสิ่งที่เพื่อนวัยเดียวกันยังไม่กล้าทำ อีกส่วนหนึ่งก็เพื่อให้เพื่อนกลุ่มที่สูบบุหรี่ยอมรับว่าได้สูบบุหรี่เหมือน ๆ กัน บางครั้งเห็นวันศุกร์จะมีดื่มสุราด้วย” โดยเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไม่เคยทราบเรื่องสมองคิดสารเสพติดมาก่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีการใช้สารเสพติดเนื่องจากอยากลอง พร่องความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และมีเจตคติทางบวกต่อการใช้สารเสพติด

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ปัจจัยเสี่ยง และปัจจัยภูมิคุ้มกัน โดยปัจจัยภูมิคุ้มกันประกอบด้วย การเห็นคุณค่าในตนเอง การควบคุมตนเอง ทักษะชีวิต และความตระหนักรู้ถึงโทษของสารเสพติด (วิไลลักษณ์ ลังกา, อรุมา เจริญสุข, พัชรารัตน์ ศรีสวัสดิ์, และกัมปนาท บริบูรณ์, 2560) สอดคล้องกับการศึกษา

ที่พบว่า รูปแบบการป้องกันตนเองในการใช้สารเสพติดซ้ำของผู้ติดสารเสพติด มี 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการป้องกันด้วยตนเอง รูปแบบการป้องกันด้วยครอบครัว รูปแบบการป้องกันด้วยชุมชนและสังคม และรูปแบบการป้องกันด้วยระบบกฎหมาย โดยเฉพาะรูปแบบการป้องกันด้วยตนเองที่ประกอบด้วยการส่งเสริมความรู้ ทักษะชีวิต และสร้างภูมิคุ้มกันด้วยหลักศาสนารวมทั้งการสร้างเป้าหมายชีวิตใหม่ และต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางความคิดที่จะไม่กลับไปใช้ซ้ำ (อับดุลคอลิก อีรรอฮิมีย, สวัสดิ์ ไหลภรณ์, จิรัชยา เตียวกิก, และฐานิดาภักดิ์ แสงทอง, 2564) ซึ่งแนวทางต่าง ๆ ข้างต้น ในการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) ที่มีการนำมาใช้ในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคคล ซึ่งการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองเกิดจาก 4 แหล่ง ได้แก่ ประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จ การสังเกตตัวแบบทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคลและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ การพูดชักจูง และการกระตุ้นทางอารมณ์ จากการศึกษาของจิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์ (2559) พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของเยาวชนมีผลต่อการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด เพราะหากบุคคลมีความเชื่อ มีความมุ่งมั่น เชื่อมั่นในตนเองว่าตนเองมีความสามารถในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด อีกทั้งมีความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของสารเสพติด และมีการฝึกทักษะการปฏิเสธสารเสพติดด้วยตนเอง จะหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดได้ ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) จึงน่าจะนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชนได้

จังหวัดชลบุรีมีสถิติการจับกุมการใช้สารเสพติดมากเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร โดยจังหวัดชลบุรีมีชุมชน 23 ชุมชน มีโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งสิ้น 19 แห่ง สอนในระดับมัธยมศึกษา

2 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 8 แห่ง ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา 6 แห่ง วิทยาลัยเทคโนโลยีและพาณิชย์ 4 แห่ง มีเยาวชนในระดับการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 22,050 คน และมีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน 802 คน โดยมีเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่และสุราถึงร้อยละ 49 (กลุ่มนโยบายและแผน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขปัญหาระยะยาวเรื่องการใช้สารเสพติดของเยาวชนในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) โดยศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรม ศึกษาความเป็นไปได้ของโปรแกรม ปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสม และนำโปรแกรมไปใช้จริง เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

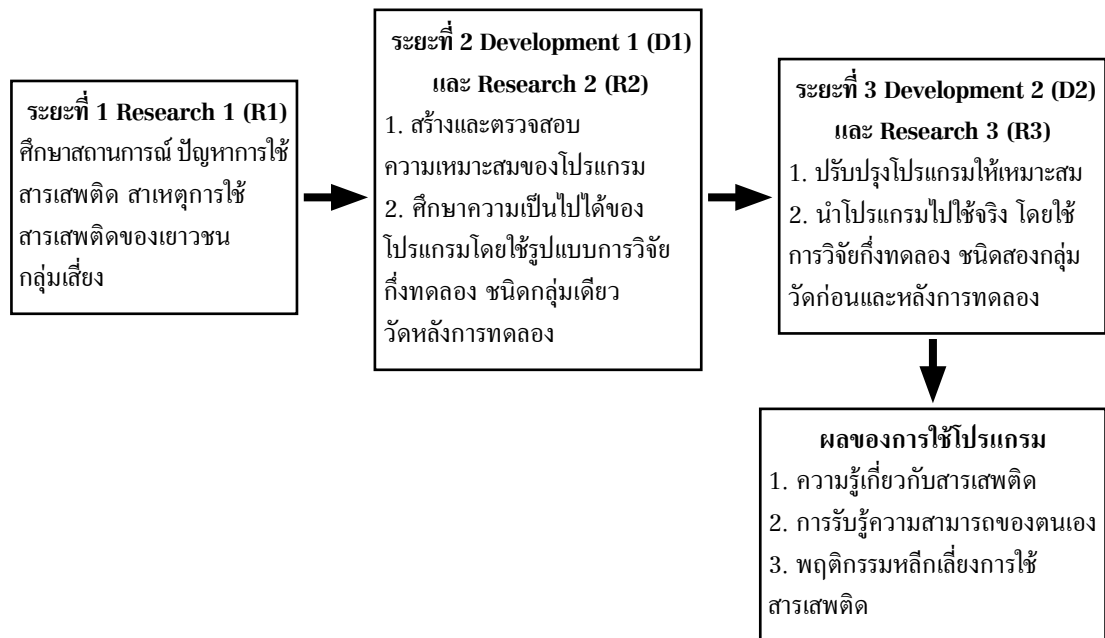
1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติด และพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) ในการพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน ซึ่งการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองเกิดจาก 4 แหล่ง ได้แก่ ประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จ การสังเกตตัวแบบ

ทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคลและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ การพูดชักจูง และการกระตุ้นทางอารมณ์ เพื่อให้เยาวชน กลุ่มเสี่ยงเกิดพฤติกรรมหลักเลี่ยงการใช้สารเสพติด โดย โปรแกรมประกอบด้วยกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องชนิด และโทษภัยของสารเสพติด ภาวะสมองตื้อยา การใช้ กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถ

ของตนเอง และการตั้งเป้าหมายในชีวิต โดยมุ่งหวังว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะมีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด การรับรู้ ความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมหลักเลี่ยงการใช้ สารเสพติดเพิ่มมากขึ้น สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development [R & D]) โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรม การรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ สารเสพติดของเยาวชน และศึกษาความเป็นไปได้ของ

โปรแกรม และระยะที่ 3 ปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสม และนำโปรแกรมไปใช้จริง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม ศึกษา จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) บิดามารดาหย่าร้างกัน 2) มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50 3) มีประวัติหนีเรียน 4) มี ประวัติการใช้บุหรี่ แอลกอฮอล์ หรือสารเสพติด และ

5) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2561 (ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในระยะที่ 1) จำนวน 15 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก เช่นเดียวกับในระยะที่ 1

ระยะที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2561 (ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก เช่นเดียวกับในระยะที่ 1 ส่วนเกณฑ์การยุติการเข้าร่วม การวิจัย คือ เข้าร่วมการวิจัยไม่ครบตามเวลาที่กำหนด และขอลอนตัวจากการวิจัย คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบด้วยโปรแกรม power analysis of sample size (รัตนศิริ ทาโต, 2561) โดยกำหนดขนาดอิทธิพล (effect size) เท่ากับ .63 ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05 และอำนาจ การทดสอบเท่ากับ .90 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 30 คน (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) รวมจำนวน 60 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ แล้วจัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการจับฉลาก

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

ระยะที่ 2 และระยะที่ 3: โปรแกรมการรับรู้ ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ของเยาวชน ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) ซึ่ง การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองเกิดจาก 4 แหล่ง ได้แก่ ประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จ การสังเกตตัวแบบทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคลและตัวแบบ ที่เป็นสัญลักษณ์ การพูดชักจูง และการกระตุ้นทางอารมณ์ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ในสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การให้ความรู้เรื่องชนิดและโทษภัยของ

สารเสพติด ภาวะสมองตื้อยา ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ส่วนที่ 2 การใช้กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถ ของตนเอง ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรม การสร้างแรงจูงใจ การฝึกทักษะการปฏิเสธสารเสพติด การใช้ตัวกระตุ้นภายในและภายนอก การดูวีดิทัศน์ เรื่อง สมองตื้อสารเสพติด และปอดถูกตัด การศึกษาดูงาน ที่เรือนจำ การเล่นเกม การแก้ปัญหา และการระดม สมอง และส่วนที่ 3 การตั้งเป้าหมายในชีวิต ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมการตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้ การกระตุ้นเตือนโดยใช้แผ่นพับ และการดูวีดิทัศน์เพื่อ เสริมกำลังใจ

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1: แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้สำหรับศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการใช้ สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชน กลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยแนวคำถามเกี่ยวกับปัญหาการใช้ สารเสพติด สาเหตุการใช้สารเสพติด แนวทางการเลิกใช้ สารเสพติดที่ต้องการ และข้อจำกัดในการหลีกเลี่ยง การใช้สารเสพติด

ระยะที่ 2: แบบสอบถามความเป็นไปได้ ในการใช้โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน ผู้วิจัย สร้างขึ้น จำนวน 12 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบ มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จากคะแนน 1-5 ได้แก่ เห็นด้วยน้อยที่สุด เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยมาก และเห็นด้วยมากที่สุด ส่วนเกณฑ์การแปล ผลคะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ความเป็น ไปได้ในการใช้โปรแกรมในระดับน้อย (12-20 คะแนน) ในระดับปานกลาง (20.01-40.00 คะแนน) และใน ระดับมาก (40.01-60.00 คะแนน)

ระยะที่ 3: แบบสอบถาม 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ปัญหา ของตนเองที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด สถานภาพ

สมรสของบิดา-มารดา และการพักอาศัย จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

ชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบทดสอบของจิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์ (2559) จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบให้เลือกตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ หากตอบว่าใช่ ให้ 1 คะแนน และหากตอบว่าไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน ส่วนเกณฑ์การแปลผลคะแนน แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดในระดับต่ำมาก (0-5 คะแนน) ในระดับต่ำ (5.01-10.00 คะแนน) ในระดับปานกลาง (10.01-15.00 คะแนน) และในระดับดี (15.01-20.00 คะแนน)

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) จำนวน 12 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จากคะแนน 1-6 ได้แก่ ไม่มั่นใจอย่างยิ่ง ไม่มั่นใจ ค่อนข้างไม่มั่นใจ ค่อนข้างมั่นใจ มั่นใจ และมั่นใจอย่างยิ่ง ส่วนเกณฑ์การแปลผลคะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำ (12-24 คะแนน) ในระดับปานกลาง (24.01-49.00 คะแนน) และในระดับสูง (49.01-72.00 คะแนน)

ชุดที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามทางบวก จำนวน 11 ข้อ และข้อคำถามทางลบ จำนวน 4 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จากคะแนน 1-6 ของข้อคำถามทางบวก ได้แก่ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด ส่วนข้อคำถามทางลบให้คะแนนในลักษณะตรงกันข้าม สำหรับเกณฑ์การแปลผลคะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดในระดับต่ำ (15-30 คะแนน) ในระดับปานกลาง (30.01-60.00

คะแนน) และในระดับสูง (60.01-90.00 คะแนน)

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือนี้ ผู้วิจัยนำโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน แบบสัมภาษณ์ กิ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย อาจารย์ด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์พยาบาล ด้านจิตเวช และพยาบาลจิตเวช ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) เท่ากับ .85, .88, .90, .80, .88 และ .87 ตามลำดับ ดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์กิ่งโครงสร้างไปทดลองใช้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน และนำแบบสอบถามความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมฯ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ไปทดลองใช้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมฯ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ด้วยวิธีการของครอนบาช ได้ค่าเท่ากับ .90, .88 และ .93 ตามลำดับ ส่วนแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (KR-20) ได้ค่าเท่ากับ .80

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้ 1) หลังจากโครงการวิจัยได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (เอกสารรับรอง เลขที่ SSRU-IRB COA

1-006/2018 วันที่ 19 มกราคม 2561) ผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล และ 2) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย รวมทั้งแจ้งว่าข้อมูลจะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2561 โดยผู้วิจัยพบเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 10 คน ดำเนินการพหุศาสตร์กลุ่มตัวอย่างตามข้อความชี้แจงการพหุศาสตร์ จากนั้นทำการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ระยะที่ 2 ดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม 2561 โดยผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน จากผลการวิจัยระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม แล้วนำโปรแกรมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของโปรแกรม จากนั้นศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรม โดยผู้วิจัยพบเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 15 คน ดำเนินการพหุศาสตร์กลุ่มตัวอย่างตามข้อความชี้แจงการพหุศาสตร์ จากนั้นจัดให้ได้รับโปรแกรม แล้วให้ตอบแบบสอบถามความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยใช้เวลา 10-15 นาที

ระยะที่ 3 ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2561 โดยผู้วิจัยปรับปรุงโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชนให้เหมาะสม และนำโปรแกรมไปใช้จริง ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยพบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดำเนินการพหุศาสตร์กลุ่มตัวอย่างตามข้อความชี้แจงการพหุศาสตร์ จากนั้นให้ตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ก่อนการทดลอง (pre-test) โดยใช้เวลา 25-30 นาที

3.2 ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยให้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การให้ความรู้เรื่องชนิดและโทษภัยของสารเสพติด ภาวะสมองตื้อยา ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ส่วนที่ 2 การใช้กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ใช้เวลา 12 ชั่วโมง และส่วนที่ 3 การวางเป้าหมายในชีวิต ใช้เวลา 3 ชั่วโมง รวมเวลา 18 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมให้ดำเนินชีวิตตามปกติ

3.3 ผู้วิจัยพบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ให้ตอบแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด หลังการทดลอง (post-test) โดยใช้เวลา 20-25 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลสถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสถิติความถี่และร้อยละ ความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนกับหลังการทดลอง วิเคราะห์ด้วยสถิติ paired t-test ส่วนการเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

วิเคราะห์ด้วยสถิติ independent *t*-test

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ($n = 10$) พบว่า เยาวชนเพศชายใช้สารเสพติดมากกว่าเยาวชนเพศหญิง โดยมีอายุน้อยที่สุด คือ 16 ปี มีการสูบบุหรี่คิดเป็นร้อยละ 54.50 โดยสูบบุหรี่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 มวนต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 42.30 และสูบบุหรี่ 11-20 มวนต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 8.60 และมีการดื่มสุรา คิดเป็นร้อยละ 64.50 โดยดื่มสุราน้อยกว่า 4 แก้วต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 42.80 ดื่มสุรา 4-10 แก้วต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 12.20 และดื่มสุรา 11-15 แก้วต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 2.30 สาเหตุการใช้สารเสพติดประกอบด้วย การขาดวุฒิภาวะ การขาดความอบอุ่น การรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำ การมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากสังคม และการที่ครอบครัว เพื่อน สังคม และชุมชนมีการใช้สารเสพติด ส่วนแนวทางการเลิกใช้สารเสพติดที่ต้องการ คือ การเสริมสร้างความรักความเข้าใจในครอบครัว ครอบครัวมีเวลาในการดูแล การมีผู้นำช่วยเหลือเรื่องการเรียนและความรัก การได้รับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ขั้นตอนการเลิกสารเสพติด การมีตัวแบบที่ดี การมีทักษะการปฏิเสธสารเสพติด ส่วนข้อจำกัดในการหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด คือ ความต้องการสารเสพติดของตนเอง เช่น ช่วงเลิก/อดบุหรี่จะหงุดหงิดง่าย ง่วงนอน เกิดความรู้สึกอยากสารเสพติด และปัจจัยภายนอก เช่น กลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติดชักชวน การมีสัมพันธภาพที่ไม่ดี การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี

2. โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาการใช้สารเสพติด และสาเหตุการใช้สารเสพติด ในระยะที่ 1 และการทบทวนวรรณกรรมพบว่า 1) การรับรู้ความสามารถของตนเอง การกระทำด้วยตนเอง การเห็นตัวแบบที่ชัดเจน การเลียนแบบ และการสร้างแรงจูงใจ ตามแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถ

ของตนเอง ของ Bandura (1997) จะมีผลต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด และ 2) การมีเป้าหมายและการกำกับตนเอง ร่วมกับการกระตุ้นเตือนและการเสริมกำลังใจจากบุคคลอื่น จะช่วยให้มีการหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด นอกจากนี้ การได้รับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด โดยเฉพาะเรื่องโทษภัยของสารเสพติด เช่น ภาวะสมองติดยา ก็มีผลช่วยให้เกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

3. ความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน พบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ($n = 15$) มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการใช้โปรแกรมในระดับมาก ($M = 40.51, SD = 11.42$) จากนั้นผู้วิจัยมีการปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเนื้อหาความรู้เรื่องภาวะสมองติดยา มีการเรียงลำดับกิจกรรมตามประเด็นความสำคัญ และปรับกิจกรรมการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองให้ชัดเจนขึ้น เช่น การใช้ตัวแบบที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ การฝึกการวิเคราะห์ตนเอง การปรับเกมให้เหมาะสมกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

4. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองทั้งหมดเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100 มีอายุเฉลี่ย 15.02 ปี ($SD = 6.51$) มีเกรดเฉลี่ยสะสมเฉลี่ย 2.04 ($SD = .57$) มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ย 8,261 บาท ($SD = 107$) ปัญหาของตนเองที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ การเรียน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมา คือ เงินไม่พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 18.52 สถานภาพสมรสของบิดา-มารดาส่วนใหญ่ คือ อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 77.42 รองลงมา คือ หย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 12.90 และส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดา-มารดา คิดเป็นร้อยละ 83.87 ส่วนกลุ่มควบคุมพบว่าทั้งหมดเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100 มีอายุเฉลี่ย 15.03 ปี ($SD = 6.45$) มีเกรดเฉลี่ยสะสมเฉลี่ย 1.99 ($SD = .70$) มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ย 8,113 บาท ($SD = 62$) ปัญหาของตนเองที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ การเรียน คิดเป็นร้อยละ

48.28 รองลงมา คือ เครื่องครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 18.52 สถานภาพสมรสของบิดา-มารดาส่วนใหญ่ คือ อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 87.10 รองลงมา คือ หย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 6.45 และส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดา-มารดา คิดเป็นร้อยละ 83.87

5. การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนกับหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.730, p < .05$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนกับหลังการทดลอง

ช่วงเวลา	n	M	SD	t	p
ก่อนการทดลอง	30	8.13	2.04	3.730	.010
หลังการทดลอง	30	12.05	1.89		

6. การเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้

ความสามารถของตนเอง และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.020, p < .05$ และ $t = 5.740, p < .05$ ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเอง และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n = 30)		กลุ่มควบคุม (n = 30)		t	p
	M	SD	M	SD		
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	64.20	12.17	61.15	13.12	4.020	.010
พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด	66.98	23.42	50.50	21.31	5.740	.010

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีการสูบบุหรี่ ร้อยละ 54.50 และมีการดื่มสุราร้อยละ 64.50 โดยมีอายุน้อยที่สุด คือ 16 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น อันเป็นวัยที่อยากสู้อยากกลอง ทั้งๆ ที่กฎหมายบังคับให้จำหน่ายบุหรี่

และสุราหรือแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป สอดคล้องกับข้อมูลของสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรมการแพทย์ (2562) ที่ระบุว่า กลุ่มที่มีแนวโน้มมีปัญหามากขึ้นในการใช้สารเสพติด คือ เยาวชนวัยรุ่นที่มีอายุอยู่ในช่วง 15-19 ปี โดยสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีการใช้สารเสพติด คือ การที่ครอบครัว เพื่อน

สังคม และชุมชนมีการใช้สารเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของไวโล๊กซ์ ลังกา และคณะ (2560) ที่พบว่า การคล้อยตามกลุ่มคนใช้สารเสพติดเป็นหนึ่งในปัจจัยเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน โดยทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองได้รับความรู้เรื่องชนิดและโทษภัยของสารเสพติด ภาวะสมองตื้อยา จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเสพติดเพิ่มขึ้น และเกิดความตระหนักรู้ว่าสารเสพติดมีอันตราย ซึ่งมีส่วนช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของไวโล๊กซ์ ลังกา และคณะ (2560) ที่พบว่า ความตระหนักรู้ถึงโทษของสารเสพติดเป็นหนึ่งในปัจจัยภูมิคุ้มกันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน โดยทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดลดลง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Razali and Kliewer (2015) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและการตระหนักรู้ถึงโทษของสารเสพติด เป็นปัจจัยปกป้องที่ทำให้วัยรุ่นในประเทศมาเลเซียไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด

ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเอง และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มที่ช่วยพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการสร้างแรงจูงใจ การฝึกทักษะการปฏิเสธสารเสพติด การใช้ตัวกระตุ้นภายในและภายนอก การดูวีดิทัศน์เรื่อง สมองตื้อยาเสพติด และปอดถูกตัด การศึกษาดูงานที่เรือนจำ การเล่นเกม การแก้ปัญหา และการระดมสมอง รวมทั้งมีการวาง

เป้าหมายในชีวิต และได้รับการกระตุ้นเตือนและการเสริมกำลังใจ โดยเฉพาะการศึกษาดูงานที่เรือนจำนั้น เยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองทั้ง 30 คน บอกว่าไม่ต้องการเข้าเรือนจำ ไม่ต้องการเป็นผู้ต้องขัง กลัวสภาพในเรือนจำ ประกอบกับมีการพูดชักจูงโน้มน้าวจากผู้ต้องขังว่าไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด และบอกเทคนิคในการปฏิเสธการใช้สารเสพติด จึงถือได้ว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จ ได้สังเกตตัวแบบที่ชัดเจน ได้รับการพูดชักจูง และได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนารับรู้ความสามารถของตนเอง ตามแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1997) ทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มควบคุม ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยปกป้องที่ทำให้วัยรุ่นไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด (Majer, Jason, & Olson, 2004) เมื่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงขึ้น ประกอบกับได้รับความรู้เรื่องชนิดและโทษภัยของสารเสพติด ภาวะสมองตื้อยา ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดมากกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับการศึกษาของจิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์, อารยา ทิพย์ยงค์, ลักษณ์า ยอดกลกิจ, และสายสมร เฉลยกิตติ (2562) ที่พบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเอง เยาวชนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

บุคลากรสุขภาพที่ดูแลงานด้านยาเสพติดควรนำโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดในเยาวชน ไปใช้ในการดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยเน้นการให้ความรู้ที่เข้าใจง่าย การพัฒนารับรู้ความสามารถของตนเองผ่านกิจกรรม

ต่าง ๆ การตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้ การกระตุ้นเตือน และการเสริมกำลังใจ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว รวมทั้งมีการใช้กลวิธีต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่มอบทุนวิจัย งบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2561 ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการชุดวิจัย งานวิจัยพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดในประเทศไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ระยะเวลา 1

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและแผน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). รายงานผลการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 18. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. จิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์. (2559). การพัฒนาการรับรู้ ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชนใน จังหวัดนครปฐม (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา. จิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์, อารยา ทิพย์วงศ์, ลักษณะ ยอดดลกิจ, และสายสมร เฉลยกิตติ. (2562). ผลของโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของ ตนเองต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด ของเยาวชน. *เวชสารแพทย์ทหารบก*, 72(1), 33-40.

รัตนศิริ ทาโต. (2561). *การวิจัยทางพยาบาลศาสตร์: แนวคิดสู่การประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิไลลักษณ์ ลังกา, อรุมา เจริญสุข, พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, และกัมปนาท บริบูรณ์. (2560). โมเดลเชิง สาเหตุของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยภูมิคุ้มกันที่มีต่อ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของเด็กและ เยาวชนในพื้นที่หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกัน ตนเอง (อปพ.). *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 30(1), 101-118.

สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ บรมราชชนนี กรมการแพทย์. (2562). *รายงาน ประจำปี 2562*. ปทุมธานี: ผู้แต่ง.

สรยุทธ์ บุญชัยพานิชวัฒนา. (2562). *สถิติด้านการบำบัด รักษาผู้ป่วยยาเสพติด ปีงบประมาณ 2560-2562 สถาบันธัญญารักษ์*. สืบค้นจาก http://www.thanyarak.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=1397&Itemid=53

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). *รายงานผลการปราบปรามยาเสพติด ทั่วประเทศ*. สืบค้นจาก <https://www.oncb.go.th/Home/Pages/services.aspx>

อับดุลคอลิก อรรอฮิมีย์, สวัสดิ์ ไหลภากรณ์, จิรัชยา เจียวก๊ก, และฐานิดาภัทธุ์ แสงทอง. (2564). *บทความวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันตนเอง ในการใช้สารเสพติดซ้ำของผู้ติดยาเสพติดใน พื้นที่จังหวัดปัตตานี กรณีศึกษา ผู้เข้ารับการบำบัด รักษา ยาเสพติดในศูนย์บำบัดบ้านแสนสุข และ สถาบันปอเนาะพัฒนาเยาวชน*. สืบค้นจาก <https://cads.in.th/cads/media/upload/1621264145-Infographic.pdf>

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company.

Majer, J. M., Jason, L. A., & Olson, B. D. (2004). Optimism, abstinence self-efficacy, and self-mastery: A comparative analysis of cognitive resources. *Assessment*, *11*(1), 57–63. doi:10.1177/1073191103257139

Razali, M. M., & Kliewer, W. (2015). Risk and protective factors for recreational and hard drug use among Malaysian adolescents and young adults. *Addictive Behaviors*, *50*, 149–156. doi:10.1016/j.addbeh.2015.06.022
